

FRA RAFO BARIŠIĆ

(Poneki nadnevc i iz života i rada)

Kraljević, I.

Sažetak: Biskup Barišić živio je u vrlo turbulentnom 19. stoljeću. U Europi se osjećaju posljedice Francuske revolucije. U Hrvatskoj se razvija ilirski pokret, a u Bosni i Hercegovini moćnici se nastoje osamostaliti od Carigrada. Upravo u tim teškim vremenima, zahvaljujući svojoj oštroomnosti, upornosti, radu i zalaganju, Barišić je učinio mnogo na poboljšanju općih uvjeta života siromašnih i obespravljenih katolika. Od carigradske je vlasti ishodio slobodu vršenja vjerskih obreda i zabranu kadijama da se miješaju u sakrament vjenčanja. Prvi je u Bosni uveo hijerarhijski centralizam. Kao biskup i apostolski vikar u Hercegovini uglavnom je realizirao ono što je zamislio. To se naročito odnosi na gradnju objekata kojima je davao prioritet. Svakako da pripada redu jakih, hrabrih i odvažnih muževa, osobito ako znamo da mu je život u Mostaru bio u trajnoj opasnosti, sve do 1851. godine, kada praktično dolazi pod izravnu zaštitu Omer-paše Latasa. Stoga se s pravom nalazi u širokobriješkoj crkvi, ne kao njezin graditelj nego kao prvi graditelj crkvenih objekata u Hercegovini.

Ključne riječi: fra Rafo Barišić, fra Didak Buntić, redovnici graditelji.

Podatci o autoru: mr. sc. Kraljević, I.[van], Fakultet filozofsko-humanističkih znanosti Sveučilišta u Mostaru, Matice hrvatske bb, 88000 Mostar, Bosna i Hercegovina

FATHER RAFO BARIŠIĆ

(Some dates from career and work)

Kraljević, I.

Abstract: Bishop Barišić lived in the very turbulent 19th century. In Europe, people feel consequences of the French Revolution. In Croatia, Illyrian movement develops, while in Bosnia and Herzegovina powerful persons strive to become independent from Istanbul. It is right in these hard times that Barišić, owing to his sagacity, persistence, work and dedication, did a lot in improving general living conditions of the Croats, poor and deprived of their rights. He obtained from Istanbul authorities the freedom of performing religious services and prohibition for cadis to interfere with the sacrament of marriage. He was the first in Bosnia to introduce the hierarchical centralism. As a bishop and apostolic vicar in Herzegovina, he mainly realized what he had planned. That especially relates to the construction of structures to which he gave priority. He certainly belongs to the line of strong, brave and bold men, especially if we know that his life in Mostar was in a constant danger up until 1851, when he practically got into the direct protection of Omer-Pasha Latas. That is why he is rightfully placed in the Church of Široki Brijeg, not as its builder, but as the first builder of church structures in Herzegovina.

Key words: father Rafo Barišić, father Didak Buntić, friars-builders.

Author's data: M. Sc. Kraljević, I.[van], Faculty of Philosophics and Humanities University of Mostar, Matice hrvatske bb, 88000 Mostar, Bosnia and Herzegovina

Povijesni okvir

Na razmeđu 18. i 19. stoljeća u Bosni i Hercegovini i u okruženju bile su specifične prilike. Svakako da je na njih utjecala Francuska revolucija koja je stubokom izmijenila mnoge odnose među ljudima i državama, čak i onima koje su bile pod Turcima. Slobodarski je duh zahvatio Srbiju, Vlašku, Moldaviju. Grčka se bitkom kod Drinopolja 28. rujna 1829. oslobodila Turaka.

Većina moćnog i otmjenog staleža u Bosni bila je protiv Osmanlija. Na čelo urote protiv Osmanlija stao je mladi posavski kapetan iz Gradačca Husein Gradašćević. S obzirom da je Husein bio naklonjen kršćanima, mnogi su mu se dragovoljno pridružili u ovom ratu. Međutim, carska je vojska uz pomoć stolačkog kapetana Ali-age Rizvanbegovića porazila Huseina 1. lipnja 1832. godine. Za nagradu sultan je Rizvanbegovića imenovao hercegovačkim vezinom. Upravo je Rizvanbegović, kako ćemo vidjeti, imao značajnu ulogu u nekim događajima vezanim uz djelovanje fra Rafe Barišića.

Školovanje fra Rafe Barišića

Fra Rafo Barišić rodio se 24. lipnja 1796.¹ u Očeviji, malom selu vijačke župe kod Vareša, od oca Marijana i majke Mare rođene Pejčinović. 16. travnja 1817. pošao je stopama svog rođaka fra Gabre koji je tada službovao u Albaniji kao alezijski biskup. Tog nadnevk stupio je u novicijat u Franjevačkom samostanu Kraljeva Sutjeska. Nakon godinu dana kušnje polaže svečane zavjete. U to je vrijeme bio običaj da Provincija svoje bogoslove šalje na studij u Italiju ili Ugarsku jer u Bosni nije bilo škole za izobrazbu budućih svećenika. Tako je fra Rafo poslan u Torino u Italiji gdje završava studij s izvrsnim uspjehom. Ondje je kao bogoslov održao 1821. javnu raspravu koja je bila kao licencija za profesorski rad i preduvjet za stroge ispite (tzv. rigorozu). Ta je rasprava bila iz filozofije, te ju je tiskao pod naslovom **Conclusiones selectae ex universa philosophia**. Godine 1823. drži javnu raspravu iz teologije. Rasprava se vodila u crkvi uz nazočnost općinstva, odnosno vjernika. I tu je raspravu tiskao pod naslovom **Theses ex Theologia selectae**. Nakon što je s uspjehom objavio obje rasprave i nakon što je 1824. godine položio strogi ispit (*rigo-*

¹ U *Hrvatskoj enciklopediji* iz 1941. stoji da je fra Rafo rođen 1797. godine.

rozu), postaje generalni lektor. Predavao je filozofiju u Torinu, a bogosloviju u Bolonji. Zbog nedostatka svećenika, starješinstvo Provincije vraća ga u Bosnu 1827. godine. Imenovan je tajnikom Provincije i ravnateljem nauka. Godine 1830. postavljen je za župnika u Zoviku (u Bosanskoj Posavini), gdje ostaje sve do imenovanja za apostolskog vikara u Bosni i naslovnog azotskog biskupa (u Alabaciji).²

Fra Rafo Barišić

² Opširnije o tome može se pročitati u djelu fra Radoslava Glavaša: *Život i rad fra Rafe Barišića*, Mostar, 1900.

Biskup i apostolski namjesnik u BiH

27. ožujka 1832. godine, s nepunih 36 godina, fra Rafo je imenovan azotskim biskupom i apostolskim namjesnikom u Bosni i Hercegovini. Iako je bio mlad, subrača su ga cijenila jer je, prema svjedočenju njegova suvremenika M. Jakovljevića, posjedovao nekoliko svojstvenih karakteristika od kojih su se posebno isticala intuicija i zanos. Intuicija je dolazila od njegova živahna, oštra i pronicava uma. Zanos se očitovala u njegovu živu, vatrenu, hrabru i poduzetnu duhu.

Za biskupa je posvećen 30. rujna 1832. u Đakovu. Odmah nakon toga uputio se u Beč ne bi li kod cara isposlovao jedan samostalan zavod (sjemenište) za školovanje bosanskih franjevacima kojim bi upravljala bosanska provincija. Uz to je molio carski dvor da pomogne katolicima u Bosni i Hercegovini. Naročito se zauzimao da mu Bečki Dvor pomogne isposlovati ferman³ kod sultana za poboljšanje životnih uvjeta katolika i nemiješanje kadija kod vjenčanja. Naime, mnogi slobodniji katolici, kao i oni s naravnim zaprekama, tražili su od ka-

³ Ferman je turski pojam koji označava nalog, zapovijed vladara, naredbu više vlasti. Usp. Bratoljub Klaić: *Rječnik stranih riječi*, Zagreb, Nakladni zavod Matice hrvatske, 2002., str. 420.

dija da ih vjenčaju, što su ovi objeručke prihvaćali.

Fra Rafo se u Bosnu vratio početkom prosinca 1832., a nedugo zatim, točnije 5. prosinca, svečano je ustoličen u Kraljevoj Sutjesci. Dok se zalagao za dobrobit katolika, dotle je tinjao nesporazum između njega i bosanskih franjevaca. On je bio uvjerenja da isključivo njemu pripada pravo osnivanja župa, te postavljanja i mijenjanja župnika i drugih dušobrižnika. Drugim riječima, nastojao je uvesti hijerarhijski centralizam u Bosni. Svakako da to bosanskim franjevcima nije bilo po volji, što je i rezultiralo nesporazumom među dvjema stranama. Taj spor između Barišića i franjevaca nazvan je *Barišićeva afera*. Ovo je pitanje franjevce podijelilo na Barišićeve pristaše i njegove protivnike. Za njega su bili oni koji su se školovali u Italiji, a protiv njega oni koji su se školovali u austrijskim zemljama. Spor je dobio tolike razmjere da su se za njega počeli zanimati Rim, Beč, Carigrad i Travnik.

Sukob se naročito rasplamsao za provincijala fra Andrije Kujundžića i njegova nasljednika fra Stiepe Marijanovića. Dolaskom vizitatora fra Šimuna Milinovića sukob je donekle jenjao. Hvale je vrijedno pomirenje koje je potpisano 9. listopada 1839., a sam ga je Barišić obznanio 13. siječnja 1840.

Njegove molbe Bečkome Dvoru da se pomogne katolicima u Bosni rezultirale su dobivanjem fermana. Posebno treba istaknuti njegovo pismo caru Ferdinandu od 1. svibnja 1838. u kojem potanko iznosi nenasno stanje kršćana u Bosni. Godine 1840. šalje svog tajnika u Beč sa zadaćom da preko Beča od Porte isposluje ferman za slobodno vršenje biskupske službe, za sprječavanje kadija u obavljaju katoličkih vjenčanja, te da se katolici stave pod neposrednu zaštitu Bečkoga Dvora. Zahvaljujući svojoj ustrajnosti, pomoći Bečkog dvora, a posebice dobroj volji sultana Abdul-Medžida⁴, početkom prosinca 1840. Barišić dobiva dugo traženi ferman. Fermanom su zagwarantirana sva prava i povlastice u njima sadržane. Katolici se stavljaju pod neposrednu zaštitu Bečkoga Dvora, a svećenici i biskupi mogu slobodno vršiti Božju službu. Poglavitno se zabranjuje vršenje katoličkih vjenčanja kadijama.

Osokoljen dobivanjem fermana, Barišić je namjeravao sagraditi biskupski dvor, kapelicu i sjemenište u blizini Travnika. Međutim, budući da se nes-

4 Ovaj je sultan 1. srpnja 1839. izdao Hatišerif (sultanov ukaz koji se morao odmah i bezuvjetno izvršiti) kojim se svim turskim podanicima, bez razlike na vjeru, dodjeljuje jednako pravo na život, imetak i čast, a činovnicima se unaprijed oduzima svako pravo na život i krv podanika.

porazum s bosanskim franjevcima opet aktualizirao, Sveta ga Stolica poziva u Rim. Tu će proboraviti sve do 1847. godine.

U Rimu ne sjedi skrštenih ruku. Iz talijanskih nabožnih knjižica sastavlja **Pašu duhovnu**, molitvenik “kako slišati svetu misu i pripremiti se za ispovid, svetu pričest: jutarnje, večernje i druge mnoge molitve za koje su privezana spasonosna oproštenja”.

Godine 1842. Sveta Stolica šalje biskupa Barišića u Albaniju, u barsku biskupiju, vjerojatno zato što je i ondje bilo nesuglasica između svećenstva i puka i između samog svećenstva. Ne treba ni napominjati da se u barskoj biskupiji ponašao potpuno drukčije nego u Bosni. Zbog njegova rada nazvali su ga “anđelom mira” koji je pomirio sve strane i povratio željeni mir.

Barišić u Hercegovini

Hercegovački su franjevci znali da se Barišić, unatoč njegovoj žarkoj želji, teško može vratiti u Bosnu. Stoga su mu predložili da dođe u Hercegovinu kako bi osnovao hercegovački vikarijat kojemu bi bio na čelu. Taj mu se prijedlog svidio, pa ga je počeo gorljivo zagovarati. Izlazeći u susret hercegovačkim franjevcima, Sveta Stolica 30. rujna 1843. godine imenuje Barišića

izvanrednim izaslanikom i izviditeljem umjesto Pootena.

Barišić napušta Albaniju u studenome 1843. i kreće prema Hercegovini. U prosincu se smješta na Čerigaju kod župnika fra Nikole Kordića. Ondje će ostati do ljeta 1844. Za boravka na Čerigaju pobliže se upoznao s Ali-pašom Rizvanbegovićem koji ga je izuzetno cijenio i poštovao. Zanimljiv je bio Barišićev posjet Ali-paši na Buni, gdje je ovaj stanovao. Tada mu je Ali-paša dao mnoge prijepise pisama koje je on, navodno, pisao u Beč protiv Turaka. Rizvanbegović je uvjerio Barišića da ne vjeruje tim prijepisima.

Po naredbi carigradske vlasti, travnički vezir Ćamil-paša poziva Barišića u Travnik da se izmiri s bosanskim franjevcima. Pomirba je realizirana. Barišić ju je trebao javno obznaniti, a župnici su potpisano obznanu o pomirbi trebali vratiti Barišiću. Tako potpisano Barišić ju je trebao pokazati veziru da se u nju osobno uvjeri.

Kako je pomirenje realizirano, Barišić ostaje u Bosni i nastanjuje se u Dolcu kraj Travnika. Iz Dolca je upravljao vikarijatom. Krajem ožujka 1845. vlast ga poziva u Carigrad. Istom je ondje uvidio kakve su se spletke plele oko njega, u čije je navode carigradska vlast uglavnom vjerovala. Ondje je uvidio

kako je težak bio njegov položaj. U Carigradu će ostati punih 15 mjeseci.

Za njegova boravka u Carigradu hercegovački franjevci, već odijeljeni od Bosne, traže ferman za gradnju crkve i samostana na Širokom Brijegu. Svako da se Barišić zdušno zauzeo za njegovu realizaciju.

Uvidjevši da će mu se teško biti vratiti u Bosnu, Barišić je na prijedlog hercegovačkih franjevaca 24. ožujka 1846. predao Svetoj Stolici ostavku na službu upravitelja bosanskog vikarijata. Sveta je Stolica prihvatila ostavku, te ga imenovala apostolskim vikarom novoosnovanog hercegovačkog vikarijata i starješinom hercegovačkih franjevaca. Čim je saznao vijest o imenovanju, Barišić je 28. svibnja 1846. krenuo u Hercegovinu, u svoj novi vikarijat.

Budući da je Seonica na periferiji njegova vikarijata, poduzima sve kako bi se preselio u Mostar, odnosno kako bi ishodio ferman za gradnju biskupskog dvora u Mostaru i samostana na Širokom Brijegu. 14. srpnja dolazi Ali-paši Rizvanbegoviću na Bunu tražiti zemljište za gradnju biskupskog dvora. Pokazao mu je ferman o imenovanju za biskupa i onaj o gradnji crkve. Izgleda da Rizvanbegović nije bio protiv gradnje, ali se ustezao zbog domaćih Turaka koji su se žestoko protivili gradnji dvo-

ra. Obećao je formirati povjerenstvo koje bi sutradan obišlo nekoliko lokacija i izabralo najpovoljniju.

Turci su se, međutim, toliko protivili da je biskupu prijetila smrtna opasnost, sve dok ga pod svoju zaštitu nije uzeo beg Ćiber. Vidjevši veliko protivljenje Mostaraca gradnji dvora i opasnost u kojoj se biskup našao, Ali-paša piše 18. srpnja Barišiću da napusti Mostar i da ode na Široki Brijeg graditi crkvu i samostan. Odmah sutradan Barišić se s pratnjom i muselimom⁵ uputi na Široki Brijeg izmjeriti temelje crkve i samostana. Muselim je trebao paziti da gradnja bude u skladu s fermanom.

23. srpnja 1846. godine biskup Barišić blagoslivlja kamen temeljac za crkvu i samostan. Može se zamisliti kakva je tada radost zavladala među hercegovačkim katoličkim pukom koji će konačno imati svoju crkvu i samostan. Čim je počela gradnja crkve i samostana na Širokom Brijegu, Barišić je svim silama nastojao svoje sjedište iz Seonice premjestiti u Mostar.

Ali-paša Rizvanbegović nije imao pogodno zemljište za biskupski dvor, pa je od age Đikića otkupio zemljište u Vukodolu i darovao ga Barišiću da na njemu gradi dvor. Temeljni kamen postavljen je 7. travnja 1847. Dvor se gra-

⁵ Muselim – predstojnik, visoki turski činovnik. Usp. B. Klaić: nav. dj., str. 917.

dio sporo, više godina. Biskup Barišić napušta Seonicu 3. lipnja 1851. i nastanjuje se u Vukodolu odakle će upravljati svojim vikarijatom do pred Veliku Gospu 1863. godine.

Godine 1851. *Srbsko-Dalmatinski Magazin* tiska negativan članak o biskupu Barišiću, katoličkom kleru i o samom hrvatskom puku. Kao pravi pastir, biskup ustaje u obranu puka, klera, pa i samog sebe izdajući knjižicu pod naslovom *Obrana pravovjernoga i pravoslavnoga sveštenstva i naroda u Hercegovini Turskoj*. Knjižica je izdana u Dubrovniku 1853. godine. Ne treba ni napominjati da su u članku iznijete sve same laži, koje je Barišić lako pobio.

Godine 1851. Barišić je od Omer-paše Latasa tražio dozvolu za gradnju katoličke crkve u gradu Mostaru. Bio je ustrajan, pa je 29. svibnja 1862. dobio traženi ferman. Zemljište gdje će biti sagrađena velika crkva bilo je vrt (bašča) nekadašnjeg hercegovačkog vezira Ali-paše Rizvanbegovića kojeg je Omer-paša Latas smaknuo kod Banja Luke 1851. Primanjem fermana za gradnju crkve u Mostaru ispunila su se Barišićeva graditeljska nastojanja (crkva i samostan na Širokom Brijegu, biskupski dvor u Vukodolu i crkva sv. Petra i Pavla u Mostaru).

Biskup Barišić umro je 14. kolovoza 1863. od posljedica srčanog udara na Širokom Brijegu, gdje se sklonio od velikih vrućina.

Literatura

- Alilović, I., *Tragom hrvatske kulturne baštine u Hercegovini*, Zagreb, 1980.
- Dragičević, P., *Znameniti i zaslužni Hrvati 925-1925*, Zagreb, 1925.
- Enciklopedija Jugoslavije*, sv. I, Zagreb, 1980., str. 513.
- Glavaš, R., *Spomenica pedesetgodišnjice Hercegovačke franjevačke redodržave*, Mostar, 1897., str. 113-127.
- Glavaš, R., *Život i rad fra Rafe Barišića*, Mostar, 1900.
- Jukić, I. F., *Bosanski prijatelj*, II. izdanje, Zagreb, 1851.
- Kalamut, M., *Biskup Rafo Barišić*, u: *Zagrebački katolički list*, 14/1863., br. 39., str. 309-311.
- Knezović, O., *Barišić fra Rafo*, u: *Hrvatska enciklopedija*, sv. I, Zagreb, 1941., str. 233.
- Narodna enciklopedija*, sv. I, Zagreb, 1925., str. 21-30.
- Nikić, A., *Barišić fra Rafo*, u: *Franjo među Hrvatima*, 1976.
- Zaplata, R., *Sukob biskupa i bosanskih franjevaca*, u: *Jugoslavenski list*, 20/1937.

Znanstveno-stručni skup / *The scientific-expert symposium*

Sto godina nove crkve na Širokom Brijegu /

One hundred years of the new church in Široki Brijeg

20. lipnja 1905. - 20. lipnja 2005. / *20 June 1905 - 20 June 2005*

Zbornik radova / *Proceedings*

NAKLADNIK / *PUBLISHED BY*

Franjevački samostan Široki Brijeg

The Franciscan Monastery Široki Brijeg

ZA NAKLADNIKA / *FOR THE PUBLISHER*

fra Branimir Musa

UREDNIŠTVO / *EDITORIAL BOARD*

dr. Ivo Čolak

fra Vendelin Karačić

dr. Antun Karaman

UREDNIK / *EDITOR*

dr. Ivo Čolak

FOTOGRAFIJE / *PHOTOS*

Kruno Hrkać i drugi

LEKTOR / *LANGUAGE EDITOR*

fra Vendelin Karačić

PRIJEVOD NA ENGESKI / *ENGLISH TRANSLATION*

Goran Šamo

Danijela Kožul

Ivana Medić

RAČUNALNA OBRADA I PRIJELOM / *COMPUTER PROCESSING AND LAYOUT*

Damir Zadro

Božo Penavić, prof.

TISAK / *PRINTED BY*

Fram-Ziral, Mostar

NAKLADA / *EDITION*

1500 primjeraka / *1500 copies*

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

726.54(497.6 Široki Brijeg)"1905/2005"(091)

ZNANSTVENO-stručni skup Sto godina nove crkve na Širokom Brijegu (2005)

Sto godina nove crkve na Širokom Brijegu : 1905.-2005. / Znanstveno-stručni skup Sto godina nove crkve na Širokom Brijegu, 20 lipnja 2005 ; [prijevod na engleski, English translation Goran Šamo, Danijela Kožul, Ivana Medić ; fotografije, photos Kruno Hrkać i drugi]. - Široki Brijeg : Franjevački samostan ; Mostar : Građevinski fakultet Sveučilišta, 2006. - 555 str. : ilustr.

Tekst na uporedo hrv. i engl. jeziku. - "... skup, koji je održan ... 20. lipnja 2005. ..." ->
Proslov. - Bibliografija i bilješke uz tekst

ISBN 9958-9170-4-1

COBISS.BH-ID 15229702
